

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

НАСЛЕДСТВО БГ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ЗА
ИНТЕЛИГЕНТЕН РАСТЕЖ

ИЗКУСТВОЗНАНИЕ, АРХИВИ И ИНТЕРНЕТ. ИСТОРИЯ И ПЕРСПЕКТИВИ

ART STUDIES, ARCHIVES AND THE INTERNET. HISTORY AND PERSPECTIVES

Броят е резултат от разработки по проект BG05M2OP001-1.001-0001 „Изграждане и развитие на Център за върхови постижения „Наследство БГ“, финансиран по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014 – 2020, приоритетна ос 1 „Научни изследвания и технологично развитие“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР)“.

The issue is a result of development under project BG05M2OP001-1.001-0001 “Creation and development of “Heritage BG” Centre of Excellence”, funded by the Operational Program Science and Education for Smart Growth 2014 – 2020, Priority Axis 1 Research and Technological Development, co-financed by the European Union through the European Regional Development Fund (ERDF).

ISSN 0204-823X

Българско музикознание

Bulgarian Musicology

XLV / Извънреден брой / Special Issue / 2021

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
Институт за изследване на изкуствата
BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
Institute of Art Studies

ИЗКУСТВОЗНАНИЕ, АРХИВИ И ИНТЕРНЕТ: ИСТОРИЯ И ПЕРСПЕКТИВИ

ART STUDIES, ARCHIVES AND THE INTERNET. HISTORY AND PERSPECTIVES

- Горица Найденова* „Изкуствознание, архиви и интернет: история
Goriza Naydenova и перспективи“ / „Art Studies, Archives and the
Internet. History and Perspectives“5
- Горица Найденова* Научните архиви на Института за изследване
Goriza Naydenova на изкуствата: специфики и някои проблеми
при въвеждането им в бази данни / The Scientific
Archives at the Institute of Art Studies: Specifics
and Certain Problems of Entering Them into
Databases7
- Румяна Маргаритова* По пътя от материалите в музикалнофолклорния
Rumyana Margaritova архив до публикуваните сборници през 30-
те години на XX век: нови факти за едно
сътрудничество / From the Folk Music Archive
Materials to the Folk Songs Collections Published
in the 1930s: New Data on the Cooperation
Between Two Scholars40
- Диана Данова-
Дамянова* Специфики на теренната и архивната
*Diana Danova-
Datianova* работа на Тодор Джиджев (върху материалите
в Музикалнофолклорния архив на Института
за изследване на изкуствата) / Specifics of Todor
Djidjev's Field and Archival Work (Based on
the Materials in the Folk Music Archive
at the Institute of Art Studies)56

<i>Стефка Венкова</i> <i>Stefka Venkova</i>	Архив „Църковна музика“ в Института за изследване на изкуствата: история, систематизиране, изследователски аспекти / The Church Music Archive of the Institute of Art Studies: History, Systematization, Research Aspects72
<i>Михаил Луканов</i> <i>Mihail Lukanov</i>	Грамофонните плочи в архива на Института за изследване на изкуствата, тиражирани преди 1960 година: опит за систематизация / The Gramophone Records in the Archives of the Institute of Art Studies Issued Before 1960: an Attempt at Systematization87
<i>Емилия Жунич</i> <i>Emilia Zhunich</i>	Сбирката „Концертни и музикално-театрални програми, покани, каталози, ноти и други“ и някои проблеми при каталогизацията ѝ / The Collection Entitled “Concert and Musical-theatrical Programs, Invitations, Catalogues, Notes and Others” and Certain Problems Regarding Its Cataloguing95
<i>Марина Колева</i> <i>Marina Koleva</i>	Дигитални фотографски арт архиви. Опитът на водещи научни институти / Digital Photographic Art Archives. The Experience of Leading Scientific Institutes104
<i>Руслан Стойчев</i> <i>Ruslan Stoychev</i>	Старото изкуство в архивите на Института за изследване на изкуствата. Състояние, проблеми, перспективи / Old Art in the Archives of the Institute of Art Studies. Its State, Problems and Perspectives116
<i>Димитрина Попова</i> <i>Dimitrina Popova</i>	Дигитализация на архив „Архитектура“ в Института за изследване на изкуствата / Digitalization of the Architecture Archive of the Institute of Art Studies123
<i>Румяна Николова</i> <i>Rumyana Nikolova</i>	Архивните документи и историята на българския театър между 1944 и 1989 / Archival Documents and the History of the Bulgarian Theater Between 1944 and 1989143
<i>Деян Статулов</i> <i>Deyan Statulov</i>	Персоналните фондове в архив „Екранни изкуства“ в контекста на обществените филмови архиви в България: проблеми и възможности за опазването им / Personal Archival Collections in the Screen Arts Archive in the Context of Public Film Archives in Bulgaria: Problems and Opportunities for its Conservation151

„Изкуствознание, архиви и интернет: история и перспективи“

Извънредният тематичен брой на списание „Българско музикознание“ носи наименованието на постоянния семинар, учреден във връзка с работата по един конкретен проект – „Културното наследство в архивите на Института за изследване на изкуствата: интерактивна карта на изкуствата в България“. Както изрично е уточнено към всеки от текстовете, той е една от многото научни пътеки на институциите партньори в мащабния проект „Изграждане и развитие на център за върхови постижения „Наследство БГ“, съфинансиран от Европейския фонд за регионално развитие чрез Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“.

Представените тук статии са лекции и доклади на изследователите в нашия проект, включени в първите три издания на семинара (на 24 ноември и 15 декември 2020 и на 23 февруари 2021). Те свидетелстват за началото на пътя към обединяването на екипа и показват навлизането на неговите членове в проблемите на структурирането и работата на научните ни архиви и на представянето им в интернет пространството. За всеки от нас този път тръгва от различна точка на подготвеност, познание и опит по отношение на научните архиви, и стига до различен по степен на комплектуване, структуриране и изследване архивен масив. И ако някои от лекциите и докладите се опират на сериозна и дългогодишна традиция в работата със и във архива на съответната специалност, други представят първи опити в тази посока.

Редът на публикуване на текстовете следва почти изцяло хронологията на изнасянето им пред публика (всички заседания на семинара бяха проведени онлайн поради епидемичната обстановка, в която протича работата ни в последната година). Но той представя и общата структура на доста разнородните архиви в

Института за изследване на изкуствата в търсене на пресечните точки между тях.

Броят отразява вижданията на екипа в началото на съвместната ни работа. Така чрез него се съхранява информация за първия етап, на основата на който нашата подготвеност и представите ни за тези архиви търпят развитие така, както напредва и дигитализацията и реставрацията на самите архиви. Включените тук лекции и доклади заедно с бъдещите ни публикации ще запазят хронологията на активното търсене и съзряване – процес, не по-малко важен от самите резултати, които – надяваме се – ще бъдат постигнати.

Проф. д-р Горица Найденова,
ръководител на проекта „Културното наследство
в архивите на Института за изследване на изкуствата:
интерактивна карта на изкуствата в България“

Научните архиви на Института за изследване на изкуствата: специфики и някои проблеми при въвеждането им в бази данни

*Горица Найденова**

Резюме: Текстът съдържа лекцията от първото заседание на постоянния семинар „Изкуствознание, архиви и интернет. История и перспективи“, създаден в рамките на проекта „Културното наследство в архивите на Института за изследване на изкуствата: интерактивна карта на изкуствата в България“. Първата част на изложението представя общата структура на архивите на ИИИЗк, както и свързаните с тях цели, задачи и екип на проекта. Вторият дял очертава – като пример за възможните трудности пред изследователите – някои теоретични проблеми, свързани с въвеждането на информация от Музикалнофолклорния архив на ИИИЗк в бази данни.

Ключови думи: *Изкуствоведски архиви, Музикалнофолклорен архив, бази данни, музикалнофолклорни диалекти, функционална класификация*

Настоящият доклад имаше задачата да открие постоянния семинар „Изкуствознание, архиви и интернет. История и перспективи“, част от научните дейности по проекта „Културното наследство

* Проф. д-р Горица Найденова – сектор „Музика“,
Институт за изследване на изкуствата, Българска академия на науките;
Национална музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“;
email: goritzanaidenova@abv.bg

Изследването е осъществено в рамките на проект № BG05M2OP001-1.001-0001-C01 „Изграждане и развитие на Център за върхови постижения „Наследство БГ“ (Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, приоритетна ос 1 „Научни изследвания и технологично развитие“).

Рачева, Искра. Проблемы историко-типологического подхода к болгарскому музыкальному фольклору. Прага, 1979, доклад, ръкопис. Цит. по [Йорданова, 1982] [Racheva, Iskra. Problemy istoriko-tipologicheskogo podkhoda k bolgarskomu muzykal'nomu fol'kloru. Praga, 1979, doklad, rakopis. Cit. after [Yordanova, 1982]].

Стоин, Васил. Народни песни от Тимок до Вита. София: Министерство на народното просвещение, 1928 [Stoin, Vasil. Narodni pesni ot Timok do Vita. Sofia: Ministerstvo na narodnoto prosveshthenie, 1928].

Стоин, Васил. Народни песни от Средна северна България. София: Министерство на народното просвещение, 1931 [Stoin, Vasil. Narodni pesni ot Sredna severna Bulgaria. Sofia: Ministerstvo na narodnoto prosveshthenie, 1931].

Стоин, Елена. Музикално-фолклорни диалекти в България. София: Музика, 1981 [Stoin, Elena. Muzikalno-folklorni dialekti v Bulgaria. Sofia: Muzika, 1981].

Стоин, Елена (съст. и ред.). Народни песни от Самоков и Самоковско. Записал Васил Стоин. София: БАН, 1975 [Stoin, Elena (sast. i red.). Narodni pesni ot Samokov i Samokovsko. Zapisal Vasil Stoin. Sofia: BAS, 1975].

Тодоров, Тодор. Българската музикална фолклористика до 9.IX.1944 г. София: БАН, 1981 [Todorov, Todor. Balgarskata muzikalna folkloristika do 9.IX.1944 g. Sofia: BAS, 1981].

Nettl, Bruno. Theory and Method of Ethnomusicology. New York: The Free Press of Glencoe (Macmillan), 1964.

The Scientific Archives at the Institute of Art Studies: Specifics and Certain Problems of Entering Them into Databases

Goritzza Naydenova

This publication features the lecture which opened the now ongoing seminar “Art Studies, Archives and the Internet. History and Perspectives”, set up within the framework of a project entitled “Cultural Heritage in the Archives of the Institute of Art Studies (IAS): An Interactive Map of the Arts in Bulgaria.” The exposition has two parts, the first of which presents the general structure of the IAS archives, which was established in 2016. It is based on the specificities of the different arts included, but also on the different art disciplines (and respectively previous fundraising institutions) that generated these archives, namely “Music”, “Fine Arts”, “Architecture”, “Theater” and “Screen Arts.”

The goals and tasks of the project are concerned with 1) the digitalization of various types of analogue media (paper, photo, audio and video materials storing multiple kinds of information in each of the archival sections), and 2) the creation of an Internet accessible database which could present in a sophisticated way the complexity of the scientific archives (as they took shape in the process of scientific work done by researchers at the institutions preceding the IAS). This is why the team consists of scholars from a variety of fields (musicology, ethnomusicology, art history, theatre studies and film studies), as well as archival and IT specialists. The second part of the text outlines (as an instance of potential difficulties for the researchers on the team) some scientific problems related to entering information from the IAS Folk Music Archive into previous databases (Web-Folk.bg from the mid-90s and the internal database from 2007 to 2015). Two main issues have been addressed: 1) the musical folklore regions representation, which (in the future database) would rather conform to the music-related dialect map of Elena Stoin's study, named "Folk Music Dialects of Bulgaria" (1981); 2) problems of sample systematization with reference to their cultural function. Here it has been suggested that the achievements of ethnomusicologists working at the IAS over the 1990s should be followed. Their views and their possible application in the new database will be presented in a future publication.

Keywords: *Art archives, Folk Music Archive, databases, music-related folk dialects, functional classification*

Prof. Goritza Naydenova, PhD, Music Department,
Institute of Art Studies, Bulgarian Academy of Sciences;
"Prof. Pancho Vladigerov" National Academy of Music – Sofia;
email: goritzanaydenova@abv.bg

This publication is the result of a survey conducted within the project BG05M2OP001-1.001-0001 *Establishment and Development of "Heritage BG" Centre of Excellence* (Operational Program "Science and Education for Intelligent Growth", Priority Axis 1 "Research and Technological Development").

По пътя от материалите в Музикалнофолклорния архив до публикуваните сборници през 30-те години на XX век: нови факти за едно сътрудничество

*Румяна Маргаритова**

Резюме: В статията са представени начални резултати от проучвания на материали от Странджа в Музикалнофолклорния архив на Института за изследване на изкуствата. Фокусът пада върху сбирка с песни, записани от Васил Стоин в гр. Малко Търново през 1926 година, която разкрива някои неизвестни факти около съставителството и редакцията на сборника „Български народни песни от Източна и Западна Тракия“, а също така и непознати параметри на едно научно сътрудничество. Към статията са приложени копия на непубликувани досега архивни документи, както и справка относно странджанските материали според типа им, селищата на запис и произход на изпълнителите, годината на запис и записвачите.

Ключови думи: *Музикалнофолклорен архив, Странджа, Васил Стоин, Добри Христов, сборник „Български народни песни от Източна и Западна Тракия“*

Настоящата статия представя началния резултат от работата ми по проекта „Културното наследство в архивите на Института за

* Гл.ас. д-р Румяна Маргаритова – сектор „Музика“,
Институт за изследване на изкуствата, Българска академия на науките;
email: rumiana_margaritova@yahoo.com

Изследването е осъществено в рамките на проект № BG05M2OP001-1.001-0001-C01 „Изграждане и развитие на Център за върхови постижения „Наследство БГ“ (Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, приоритетна ос 1 „Научни изследвания и технологично развитие“).

Томалевска, Румяна. Към въпроса за ръкописното наследство на Васил Стоин. – В: *Българско музикознание*, 1991, № 2, с. 87 – 91 [Tomalevska, Romyana. Kam voprosa za rakopisnoto nasledstvo na Vasil Stoin. – In: *Bulgarian Musicology*, 1991, № 2, s. 87 – 91].

Христов, Добри. Записване на нашите (българските) народни напеви (мелодии). – В: **Кръстев, Венелин** (съст. и ред.). *Добри Христов. Музикално-теоретическо и публицистическо наследство, т. 1.* София: БАН, 1967, с. 186 – 213 [Hristov, Dobri. Zapisvane na nashite (balgarskite) narodni napevi (melodii). – In: Krystev, Venelin (syst. i red.). *Dobri Hristov. Muzikalno-teoretichsko i publitzistichsko nasledstvo, vol. 1.* Sofia: BAS, 1967, s. 186 – 213].

Япова, Кристина. Архивът на Добри Христов. Каталог. София: Матом, 2002 [Yarova, Kristina. Arhivat na Dobri Hristov. Katalog. Sofia: Matom, 2002].

From the Folk Music Archive Materials to the Folk Songs Collections Published in the 1930s: New Data on the Cooperation Between Two Scholars

Romyana Margaritova

The article presents the initial results from the author's research on documents from the Strandzha region available in the Archives of the Institute of Art Studies at the Bulgarian Academy of Sciences. The focus of attention is on some notated songs from the town of Malko Tarnovo, collected by Vasil Stoin in 1926. A close look on them discloses new data about the compilation and edition of a corpus, entitled "Bulgarian Folk Songs from Eastern and Southern Thrace" and reveals unknown aspects of a scholarly partnership. Copies of non-published archival documents, as well as summarized data about the materials from the Strandzha region have been attached in the article's appendices.

Keywords: *Folk music archive, Strandzha region, Vasil Stoin, Dobri Hristov, "Bulgarian Folk Songs from Eastern and Southern Thrace" collection.*

Asst. Prof. Romyana Margaritova, PhD – Music Department,
Institute of Art Studies, Bulgarian Academy of Sciences;
email: rumiana_margaritova@yahoo.com

This publication is the result of a survey conducted within the project BG05M2OP001-1.001-0001 *Establishment and Development of "Heritage BG" Centre of Excellence* (Operational Program "Science and Education for Intelligent Growth", Priority Axis 1 "Research and Technological Development").

Специфики на теренната и архивната работа на Тодор Джиджев (върху материалите в Музикалнофолклорния архив на Института за изследване на изкуствата)

*Диана Данова-Дамянова**

Резюме: Текстът е фокусиран върху малък фрагмент от богатото съдържание на Музикалнофолклорния архив на Института за изследване на изкуствата, резултат на теренната дейност на Тодор Джиджев. Авторитетният учен паралелно със задълбочените си теоретични изследвания осъществява интензивна работа по записване, архивиране и дешифриране на музикалния фолклор като сътрудник на Института за музика при БАН (от началото на 60-те до края на 80-те години на миналия век). Специфичният му маниер се отличава с прецизност, прегледност и внимание към важни детайли, често оставащи встрани от ползрението при забързаните темпове на документирание по време на теренните експедиции и командировки. Многобройните му бележки извън текстовете на песните и задължителната информация за изпълнителите предоставят интересни исторически сведения за селищата, описания на обичаи, полезни обяснения на остарели, чужди (предимно турски) и диалектни думи. Грижливо оформените нотограми, изрядни по отношение на достоверността към оригиналите, са образец за добросъвестно отбелязване на всички фонографирани от информаторите изпявания с цел постигане на максимална обективност.

Ключови думи: *Тодор Джиджев, теренни проучвания, документи на хартиени и технически носители, нотограми, чужди и диалектни думи*

* Гл. ас. д-р Диана Данова-Дамянова – сектор „Музика“, Институт за изследване на изкуствата, Българска академия на науките; email: diana_d91@abv.bg
Изследването е осъществено в рамките на проект № BG05M2OP001-1.001-0001-C01 „Изграждане и развитие на Център за върхови постижения „Наследство БГ“ (Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, приоритетна ос 1 „Научни изследвания и технологично развитие“).

НА – БАН, ф. 83с, оп. 2, а.е. 15, Дело № 6а, л. 9 – 12. Проектоплан за провеждане на експедиции и теренни проучвания от Института за музика през 1965 год. [SA – BAS (Scientific Archive – BAS), f. 83s, op. 2, a.e. 15, Delo № 6a, l. 9 – 12. Proektoplan za provezhdane na ekspeditsii i terenni prouchvaniya ot Instituta za muzika prez 1965 god.].

АИИИЗк МФА, п. 125а, № 1313, № 1314; п. 224, № 3591, № 3593; п. 225, № 3594, № 3595, № 3600; п. 259, № 4595 [АИИЗК – MFA (Archives IAS – Folkmusic Archive), p. 125a, № 1313, № 1314; p. 224, № 3591, № 3593; p. 225, № 3594, № 3595, № 3600; p. 259, № 4595].

Specifics of Todor Djidjev's Field and Archival Work (Based on the Materials in the Folk Music Archive at the Institute of Art Studies)

Diana Danova-Damyanova

The text focuses on just a fragment of the copious content of the Folk Music Archive at the Institute of Art Studies, which was the result of Todor Djidjev's field work. From the early 1960s to the late 1980s while doing in-depth theoretical research, this authoritative scholar also carried out intensive work in terms of recording, archiving and deciphering musical folklore in his capacity of collaborator to the Music Institute at the Bulgarian Academy of Sciences. His specific manner is characterized by precision, clarity and attention to important details often remaining unnoticed at the rapid pace of doing documentation work on field expeditions and business trips. His numerous notes beside the lyrics and the ever-present information about the performers provide interesting historical data on settlements, descriptions of customs, useful explanations of obsolete, foreign (mostly Turkish) and dialect words. His diligently notated examples, immaculate in terms of their veracity to the originals, provide a model in terms of conscientious marking of all phonographed song samples for the purpose of achieving maximum objectivity.

Keywords: *Todor Djidjev, field research, paper and technical documents, notated examples, foreign and dialect words*

Asst. Prof. Diana Danova-Damyanova, PhD
Music Department, Institute of Art Studies,
Bulgarian Academy of Sciences;
email: diana_d91@abv.bg

This publication is the result of a survey conducted within the project BG05M2OP001-1.001-0001 Establishment and Development of "Heritage BG" Centre of Excellence (Operational Program "Science and Education for Intelligent Growth", Priority Axis 1 "Research and Technological Development").

Архив „Църковна музика“ в Института за изследване на изкуствата: история, систематизиране, изследователски аспекти

Стефка Венкова*

Резюме: В статията се разглежда историята на създаването, систематизирането и каталогизирането на архив „Църковна музика“. Днес той е част от Архив „Музика“ на Института за изследване на изкуствата при БАН. Усилията в настоящото изложение са насочени към обхващане на цялостната картина на архива, както и към допълване на наличната информация по отношение на учените от Института, които са осъществили записите, и вида на записаната музика. Представят се трите му подраздела – *Фоноархив*, *Каталог „Църковна музика“* и *Материали на хартиен носител*, – като се акцентира върху спецификата на архивните материали. Анализират се значението и потенциалът на фонда, ролята му като фундамент за научни изследвания, както и водещите насоки в тях.

Ключови думи: *музикален архив, църковна музика, теренни записи, опис, каталог*

1. История на създаването на архива

„Щом говорим за архив, говорим и за история“ – отбелязва Горица Найденова в своя статия, посветена на Научните архиви

* **Доц. д-р Стефка Венкова** – сектор „Музика“, Институт за изследване на изкуствата, Българска академия на науките, email: venkovast@yahoo.com

Изследването е осъществено в рамките на проект № BG05M2OP001-1.001-0001-C01 „Изграждане и развитие на Център за върхови постижения „Наследство БГ“ (Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, приоритетна ос 1 „Научни изследвания и технологично развитие“).

The Church Music Archive of the Institute of Art Studies: History, Systematization, Research Aspects

Stefka Venkova

The paper reviews the history of creating, systematizing and cataloguing of the Church Music Archive. Today it is part of the Music Archive of the Institute of Art Studies (at the Bulgarian Academy of Sciences). The present exposition is aimed towards a comprehensive description of the Archive as well as supplementing the available information on the Institute's scholars who made the recordings and specified the recorded music genre. The three subdivisions of the Archives, i.e. the Sound Archive, The Church Music Catalogue and the Documental Archive have been presented. The emphasis is on the specificities of the archival material. There is an analysis of its importance and its role as a basis for scholarly studies as well as the main trends within that context.

Keywords: *Music Archive, church music, fieldwork recording, catalogue*

Assoc. Prof. Stefka Venkova, PhD,
Music Department, Institute of Art Studies,
Bulgarian Academy of Sciences;
email: venkovast@yahoo.com

This publication is the result of a survey conducted within the project BG05M2OP001-1.001-0001 *Establishment and Development of "Heritage BG" Centre of Excellence* (Operational Program "Science and Education for Intelligent Growth", Priority Axis 1 "Research and Technological Development").

Грамофонните плочи в архива на Института за изследване на изкуствата, тиражирани преди 1960 година: опит за систематизация

*Михаил Луканов**

Резюме: Статията третира проблематика, свързана с Архив „Музика“ към Института за изкуствознание, и по-конкретно архивния раздел, озаглавен „Музика на Новото време“. В него се съхраняват записи на масово тиражирани грамофонни плочи, най-старите от които датират от началото на XX век. Текстът представлява първоначален опит за систематизиране на записите по начин, който би улеснил бъдещи ползватели на Архива. Във фокуса на изследователското усилие е опитът да се обоснове и предложи набор от критерии, чрез които такава систематизация би могла да се осъществи. След разглеждането на някои подходи към подобни задачи се предлагат конкретни решения на базата на описания върху самите грамофонни плочи.

Ключови думи: *шеллакови плочи, винилови плочи, Архив „Музика“, ИИИЗк, краткосвирещи плочи, дългосвирещи плочи, народна музика*

В Архив „Музика“ на ИИИЗк се намира масив от грамофонни плочи, произведени преди 60-те години на XX век. Съхранението и систематизацията на тези записи предполагат поне обзорен поглед към техническите им характеристики. През първата половина и до 60-те години на миналия век се произвеждат

* Гл. ас. д-р **Михаил Луканов** – сектор „Музика“, Институт за изследване на изкуствата, Българска академия на науките; email: lukanov_1967@abv.bg
Изследването е осъществено в рамките на проект № BG05M2OP001-1.001-0001-C01 „Изграждане и развитие на Център за върхови постижения „Наследство БГ“ (Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, приоритетна ос 1 „Научни изследвания и технологично развитие“).

Найденова, Горица. Между архивистиката и науките за изкуствата: структуриране на научните архиви в Института за изследване на изкуствата при БАН. – В: *Университетски четения по архивистика, том VII*. София: СУ „Св. Климент Охридски“, 2019, с. 23 – 33 [Naydenova, Goritza. *Mezhdu arhivistikata i naukите за izkustvata: strukturirane na nauchnite arhivi w Institutа za izsledvane na izkustvata pri BAN*. – In: *Universitetski cheteniya po arhivistika, tom VII*. Sofia: SU “Sv. Kliment Ohridski”, 2019, s. 23 – 33].

Тончева, Веселка. За една певица и нейния репертоар. – В: *Български фолклор*, 2001, № 4, с. 56 – 69 [Toncheva, Veselka. *Za edna pevitsа i neyniya repertoar*. – In: *Bulgarian Folklore*, 2001, № 4, s. 56 – 69].

The Gramophone Records in the Archives of the Institute of Art Studies Issued Before 1960: an Attempt at Systematization

Mihail Lukanov

The article concerns itself with the Music Archive of the Institute of Art Studies, and more specifically the section entitled “Music of the New Age”. It features the so called “mass produced commercial gramophone records”, the oldest of which date from the beginning of the 20th century. The text offered is an initial attempt at systemizing the records in such a way as to make the archival units helpful in the research activities of prospective users. What is at issue here is the endeavour to put forward a workable set of criteria by which the undertaken systematization could be implemented. After certain approaches to this task have been considered and discussed, the author proposes possible solutions on the basis of descriptions found on the gramophone records themselves.

Key words: shellac records, vinyl records, Music Archive, Institute of Art Studies, short-playing records, LP records, folk music

Asst. Prof. Mihail Lukanov, PhD

Music Department, Institute of Art Studies,
Bulgarian Academy of Sciences;
email: lukanov_1967@abv.bg

This publication is the result of a survey conducted within the project BG05M2OP001-1.001-0001 *Establishment and Development of “Heritage BG” Centre of Excellence* (Operational Program “Science and Education for Intelligent Growth”, Priority Axis 1 “Research and Technological Development”).

Сбирката „Концертни и музикално-театрални програми, покани, каталози, ноти и други“ и някои проблеми при каталогизацията ѝ

*Емилия Жунич**

Резюме: Докладът представя сборка от програми, афиши и отзиви в периодичния печат за най-различни концертни изяви, спектакли, както и за фестивали и други циклични музикално-сценични прояви на ученически, военни, самодейни и професионални, български и чуждестранни артисти и състави. Документите са в процес на обработка и систематизиране. Това налага създаването на временни архивни единици и описи, които впоследствие вероятно ще бъдат променени и допълнени. Временните архивни единици са около 150 и за част от тях са направени подробни вътрешни описи.

Ключови думи: *архив, документ, концерт, спектакъл, програма, афиш, фестивал*

За начална дата на организирано архивно дело в България се счита 1951 [БАН, 1963, с. 128], когато с Указ на Президиума на Народното събрание се създава Държавен архивен фонд на НРБ, обхващащ архивните фондове на организации, учреждения, предприятия и пр. Впоследствие се организира мрежа от териториални

* Гл.ас. д-р Емилия Жунич – сектор „Музика“,

Институт за изследване на изкуствата, Българска академия на науките;

email: zhunich@mail.bg

Изследването е осъществено в рамките на проект № BG05M2OP001-1.001-0001-C01 „Изграждане и развитие на Център за върхови постижения „Наследство БГ“ (Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, приоритетна ос 1 „Научни изследвания и технологично развитие“).

Септември. КУЛТУРНИ празници, достойни за окръга. Пленум на Окръжния съвет за изкуство и култура. – В: Септември, № 144, 2 декември 1967, с. 1 [Septemvri. KULTURNI praznitsi, dostojni za okruga. – In: Septemvri, № 144, 2 decemvri 1967, p. 1].

The Collection Entitled “Concert and Musical-theatrical Programs, Invitations, Catalogues, Notes and Others” and Certain Problems Regarding Its Cataloguing

Emilia Zhunich

The report presents a collection of programs, posters and reviews in the periodical press about various concert appearances, performances, and also about festivals and other regular musical performances of student, military, amateur and professional (both Bulgarian and foreign) ensembles and artists. The documents are currently being processed and systematized. This requires the creation of temporary archival units and inventories, which are likely to be subsequently amended and supplemented. The temporary archival units are about 150 and for some of them detailed internal inventories have been made.

Keywords: archive, document, concert, performance, program, poster, festival

Asst. Prof. Emilia Zhunich, PhD

Music Department, Institute of Art Studies,
Bulgarian Academy of Sciences;
email: zhunich@mail.bg

This publication is the result of a survey conducted within the project BG05M2OP001-1.001-0001 *Establishment and Development of “Heritage BG” Centre of Excellence* (Operational Program “Science and Education for Intelligent Growth”, Priority Axis 1 “Research and Technological Development”).

Дигитални фотографски арт архиви. Опитът на водещи научни институти

Марина Колева*

Резюме: В настоящия текст са подбрани няколко примера на научни институти: Британската школа в Атина, Американската академия в Рим и Германския археологически институт, притежаващи значителни фотоархиви, в които влизат и фотографии на произведения на изкуството. Техният опит в обработката и въвеждането в интернет на подобни архиви се разглежда, за да се почерпят идеи как се да процедира с фотоархива на Института за изследване на изкуствата – БАН.

Ключови думи: *фотоархив, дигитални фотографски колекции, изкуствоведски архив*

В настоящата статия съм подбрала няколко примера на научни институти, които притежават значителни архиви, включително и фотоархиви. Идеята ми е да се направи наблюдение по какъв начин те са обработили фототеките си и как са ги представили в интернет. Разгледаните научни институти имат различни по обем фотоархиви, но като състав те напомнят на този на Института за изследване на изкуствата – БАН. В началото ще бъде обърнато внимание на Британската школа в Атина и Американската академия в Рим. А след това на Германския археологически институт, който има обща база данни с Археологическия институт към Университета в Кьолн. Надявам се това кратко представяне да даде идеи как

* Доц. д-р Марина Колева – сектор „Изобразителни изкуства“, Институт за изследване на изкуствата, Българска академия на науките; e-mail: koleva_marina@yahoo.com

Изследването е осъществено в рамките на проект № BG05M2OP001-1.001-0001-C01 „Изграждане и развитие на Център за върхови постижения „Наследство БГ“ (Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, приоритетна ос 1 „Научни изследвания и технологично развитие“).

Digital Photographic Art Archives. The Experience of Leading Scientific Institutes

Marina Koleva

Several examples of scientific institutes have been selected in the present text: the British School in Athens, the American Academy in Rome and the German Archaeological Institute, which have significant photo archives including photographs of art works. Their experience in processing and introducing such archives on the Internet comes into consideration with a view to generating ideas on how to proceed with the Photo Archive of the Institute of Art Studies at the Bulgarian Academy of Sciences.

Keywords: *Photo Archive, digital photographic collections, art history archive*

Assoc. Prof. Marina Koleva, PhD

Fine Arts Department, Institute of Art Studies,
Bulgarian Academy of Sciences;
email: koleva_marina@yahoo.com

This publication is the result of a survey conducted within the project BG05M2OP001-1.001-0001 *Establishment and Development of "Heritage BG" Centre of Excellence* (Operational Program "Science and Education for Intelligent Growth", Priority Axis 1 "Research and Technological Development").

Старото изкуство в архивите на Института за изследване на изкуствата. Състояние, проблеми, перспективи

*Руслан Стойчев**

Резюме: Статията коментира състоянието и проблемите на архив „Изобразителни изкуства“ от колекциите на Института за изследване на изкуствата. Архивните единици в него могат да се обособят в три основни групи, като най-голямо значение имат тези, създадени в рамките на проекти (в това число и международни), ръководени от бивши и настоящи изследователи от Института. Формирането и попълването на този архивен масив е в пряка връзка с подходите на съответната научна дисциплина, с нейните тематични полета и интереса на учените към една или друга проява на изкуството през различен период от тяхната кариера. В рамките на проекта „Културното наследство в архивите на Института за изследване на изкуствата: интерактивна карта на изкуствата в България“ е изработена и се предлага система за описание на архивните единици, която да отчита спецификите на съответната наука и присъщите ѝ методи на документиране; да обхваща максимален брой информационни носители и да отговаря на нуждите както на изследователите от Института, така и на външни за нашата институция потребители.

Ключови думи: *архив, изобразително изкуство, база данни, културно наследство*

* Гл. ас. д-р Руслан Стойчев – сектор „Изобразителни изкуства“, Институт за изследване на изкуствата, Българска академия на науките; email: ruslan.stoychev@gmail.com

Изследването е осъществено в рамките на проект № BG05M2OP001-1.001-0001-C01 „Изграждане и развитие на Център за върхови постижения „Наследство БГ“ (Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, приоритетна ос 1 „Научни изследвания и технологично развитие“).

Old Art in the Archives of the Institute of Art Studies. Its State, Problems and Perspectives

Ruslan Stoychev

The article comments on the state and problems of the Fine Arts Archive among the collections of the Institute of Art Studies (IAS). The archival items there can be divided into three main groups, the most significant being those created within the framework of projects (including international ones) led by former and current researchers of the Institute. The formation and replenishment of this archival array is in direct relation to the approaches of the respective scientific discipline, its thematic fields and the interest of scholars in one or another manifestation of art during different periods of their careers. Under the project named "Cultural Heritage in the Archives of the IAS: an Interactive Map of the Arts in Bulgaria" there has been developed and put forward an archival description system that 1) takes into account the specifics of the respective science and inherent methods of documentation, 2) covers the maximum number of information carriers and 3) meets the needs of both Institute researchers and outside users.

Keywords: *archive, fine arts, database, cultural heritage*

Asst. Prof. Arch. Ruslan Stoychev, PhD
Fine Arts Department, Institute of Art Studies,
Bulgarian Academy of Sciences;
email: ruslan.stoychev@gmail.com

This publication is the result of a survey conducted within the project BG05M2OP001-1.001-0001 *Establishment and Development of "Heritage BG" Centre of Excellence* (Operational Program "Science and Education for Intelligent Growth", Priority Axis 1 "Research and Technological Development").

Дигитализация на архив „Архитектура“ в Института за изследване на изкуствата

*Димитрина Попова**

Резюме: Дигитализацията на архитектурния архив при Института за изследване на изкуствата е специален момент на радикална промяна в материята на документите, с която идват различни от традиционните характеристики на архивните данни, методи на изследване и преди всичко очакване за ново знание. При близкия ми контакт с архивните масиви отправям поглед назад и поглед напред, за да преосмисля отново архив „Архитектура“ и да стигна до ново усвояване и отношение към значението му. В статията, от една страна, предприемам обзорно проследяване на колекционирания архивни единици в хронологичния ред на постъпването им и в установената структура от първоначалните създатели на архива, а от друга, в перспектива извеждам тезата за бъдещето на архива в развитието на персоналните фондове. Целта на проучването е да се дефинира подход към дигитализацията на архитектурния архив, така че тя да отговори на съвременните стандарти и разбирания за дигитализацията на архиви. Разглеждам теоретични, но и научно-приложни въпроси за архива, където общият дискурс се роди в контекста на дейностите от проекта „Културното наследство в архивите на Института за изследване на изкуствата: Интерактивна карта на изкуствата в България“. В статията подчертавам важността на факта, че този проект е финансиран чрез инструментите за регионално развитие на Европейския съюз и по този начин се позиционира в културната парадигма „Европа“. Не на последно място смятам, че статията в

* Гл. ас. д-р арх. Димитрина Попова – сектор „Изобразителни изкуства“, Институт за изследване на изкуствата, Българска академия на науките; e-mail: dimitrina_p@abv.bg

Изследването е осъществено в рамките на проект № BG05M2OP001-1.001-0001-C01 „Изграждане и развитие на Център за върхови постижения „Наследство БГ“ (Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, приоритетна ос 1 „Научни изследвания и технологично развитие“).

обзорния си ракурс е своеобразно приканване и първоначален ориентир за провеждане на нови научни изследвания с подготвяната дигитална база данни на архитектурния архив.

Ключови думи: дигитален архив, архитектурен архив, архивна система

Въведение

В статията насочвам вниманието към архив „Архитектура“ в контекста на дигитализацията на архивните фондове, която се извършва в рамките на проекта „Културното наследство в архивите на Института за изследване на изкуствата: Интерактивна карта на изкуствата в България“. Подобно на френския философ Жак Дерида, който през 1991 търси проекта за нова Европа в момент на преход [Дерида, 2001, с. 13], ние се намираме в днешния ден, в уникалността на „днес“ с трансформацията на архива чрез дигитализацията в нова материя, което е едно събитие, своеобразно събждане на архива, и поставяме въпроса съществува ли съвсем ново „днес“ за архитектурния архив? Дигитализацията на архива е преход, превръщане на материята в кодове от нули и единици, и по тази причина в настоящото изследване, генерирано в близкия ми контакт с архивните масиви, отправям две посоки на размисъл: едната се обръща назад, към миналото на архива, а втората, противоположна, е вгледана напред, в бъдещето на архив „Архитектура“.

Целта на проучването е да се дефинира подход към дигитализацията на архитектурния архив така, че да тя отговори на съвременните стандарти, очаквания и разбирания за дигитализацията на архиви. По пътя на хронологичния анализ се достига до преосмисляне на вече направеното и до търсене на пътища към това, което предстои да се предприеме, за да се предизвика ново усвояване на материалите в архив „Архитектура“. В първия ракурс се достига до преглед на архивните единици според времевата линия на постъпване. Архитектурният архив съдържа голям и разнороден масив архивни документи, които към момента са в различна степен на обработка. За да предприема обзорния поглед по хронологичната линия, използвам емпирични данни за архивните единици, които са събрани от самите архивни документи при прекия ми контакт в процеса на дигитализиране, докато друга част от данните са извлечени от описите на фондовете и инвентарните книги.

Втори ракурс се обособи при преглед и прецизиране по същество на архивната йерархична подредба, като акцентът, предмет на изследване, е архивната структура. Подходът за преосмислянето ѝ се осъществява чрез конкретното проследяване в дълбо-

Digitalization of the Architecture of Art Studies Archive of the Institute

Dimitrina Popova

The digitalization of the Architecture Archive at the Institute of Art Studies is a special moment of radical change in the material of the documents, which brings research methods different from the traditional characteristics of archival data and, above all, the expectation of new knowledge. In my close contact with the archives I look both back and forward in order to rethink the Architecture Archive and reach a new grasp of and attitude to its meaning. In the article, on the one hand, I undertake an overview of the collected archival units in the chronological order of their acquisition and also according to the structure established by the archive's original creators and, on the other hand, I present in perspective a thesis about the archive's future in the development of personal archival collections. The aim of the study is to define an approach to the digitalization of the Architecture Archive so that it could meet modern standards and concepts regarding the digitalization of archives. Theoretical but also scientific-applied issues of the archive have been considered, the general discourse of which was born within the context of the project activities, called "Cultural Heritage in the Archives of the Institute of Art Studies: Interactive Map of the Arts in Bulgaria". In the article I emphasize the importance of the fact that this project gets funded through the agencies for regional development of the European Union and is thus positioned within the cultural paradigm of "Europe". Last but not least, I believe that the article in terms of giving an overview is something of an invitation and initial reference point for conducting new research through the digital database of the Architecture Archive, which is currently underway.

Keywords: *digital archive, Architecture Archive, archive structure*

Asst. Prof. Arch. Dimitrina Popova, PhD
Fine Arts Department, Institute of Art Studies,
Bulgarian Academy of Sciences;
email: dimitrina_p@abv.bg

This publication is the result of a survey conducted within the project BG05M2OP001-1.001-0001 *Establishment and Development of "Heritage BG" Centre of Excellence* (Operational Program "Science and Education for Intelligent Growth", Priority Axis 1 "Research and Technological Development").

Архивните документи и историята на българския театър между 1944 и 1989

Румяна Николова*

Резюме: Текстът тръгва от принципните въпроси, които стоят пред историците на театралното изкуство. Очертават се проблемите, които възникват пред опитите да се работи върху история на театъра от времето на социализма. Представят се най-важните масиви от документи, които са основополагащи за изследвателя на театър от периода, и подходите за тяхната употреба. Текстът представя и личния фонд на проф. Любомир Тенев, съхраняван в архива на Института за изследване на изкуствата, БАН.

Ключови думи: *история на театъра, комунизъм, архиви*

Предметът на историята на театъра е театралното минало. Художественият факт в театъра е уникално преживяване, което няма устойчив носител. Последното е валидно за времето преди записващата техника и нейната употреба в ежедневието на театъра. Важно за пълноценната театрална история е и разполагането на конкретните спектакли и факти в контекст. Азбучна истина е, че при реконструкция на минали събития би трябвало да внимаваме и да проверяваме достоверността и автентичността на източниците.

Опитът да работим върху история на театъра от времето на социализма още веднъж ни изправя пред въпроси за методологията на подобни изследвания: как се пише история на театъра; има ли базисни процедури в историографския изследователски процес и

* Доц. д-р Румяна Николова – сектор „Театър“,
Институт за изследване на изкуствата, Българска академия на науките;
email: rumiana.nikolov@gmail.com

Изследването е осъществено в рамките на проект № BG05M2OP001-1.001-0001-C01 „Изграждане и развитие на Център за върхови постижения „Наследство БГ“ (Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, приоритетна ос 1 „Научни изследвания и технологично развитие“).

Archival Documents and the History of the Bulgarian Theater Between 1944 and 1989

Rumyana Nikolova

The text proceeds from fundamental questions facing historians of theatrical art. The problems arising from attempts to work on theatre history addressing the socialist era have been outlined. The most important bodies of documents essential to theater researchers of the period (as well as the approaches to their utilization) have been outlined. The text also presents Prof. Lubomir Tenev's personal archive stored among the Archives of the Institute of Art Studies at the Bulgarian Academy of Sciences.

Keywords: *history of the theatre, communism, archives*

Доц. д-р Rumyana Nikolova, PhD
Theater Department
Institute of Art Studies,
Bulgarian Academy of Sciences;
email: rumiana.nikolov@gmail.com

This publication is the result of a survey conducted within the project BG05M2OP001-1.001-0001 *Establishment and Development of "Heritage BG" Centre of Excellence* (Operational Program "Science and Education for Intelligent Growth", Priority Axis 1 "Research and Technological Development").

Персоналните фондове в архив „Екранни изкуства“ в контекста на обществените филмови архиви в България: проблеми и възможности за опазването им

Деян Статулов*

Резюме: През последните петнайсет години достъпът до архивите се промени, а с това и начинът на тяхното използване, методология на подреждане и систематизиране. Основен катализатор на тези промени са бързото развитие на технологиите, дигитализацията, както и свободният и лесен достъп до интернет. Настоящият текст прави опит да анализира съвременното състояние на филмовите архиви в България и дава възможни решения на част от повдигнатите въпроси.

Ключови думи: архив, филми, дигитализация, визуално наследство

През последните петнайсет години достъпът до архивите се промени, а с това и начинът на тяхното използване, методология на подреждане и систематизиране. Основен катализатор на тези промени са бързото развитие на технологиите, дигитализацията, както и свободният и лесен достъп до интернет. На преден план се поставя необходимостта от нов и съвременен подход, а „архивните служби трябва да разберат какви са нуждите на техните потребители, за да определят баланса между достъпа на място и онлайн услугите и да вземат решение кои услуги трябва да бъдат разработени“ [Доклад].

* Гл. ас. д-р Деян Статулов – сектор „Екранни изкуства“,
Институт за изследване на изкуствата, Българска академия на науките;
e-mail: dstatulov@abv.bg

Изследването е осъществено в рамките на проект № BG05M2OP001-1.001-0001-C01 „Изграждане и развитие на Център за върхови постижения „Наследство БГ“ (Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, приоритетна ос 1 „Научни изследвания и технологично развитие“).

Personal Archival Collections in the Screen Arts Archive in the Context of Public Film Archives in Bulgaria: Problems and Opportunities for its Conservation

Deyan Statulov

Over the last fifteen years, access to archives has changed and so has the ways they are used and the methodology of organization and systematization. The main catalyst for these changes is the rapid development of technology, digitalization, as well as free and easy access to the Internet. This text attempts to analyse the current state of film archives in Bulgaria and also provides possible solutions to some of the issues raised.

Keywords: *archive, movies, digitalization, visual heritage*

Asst. Prof. Deyan Statulov, PhD

Screen Arts Department,

Institute of Art Studies, Bulgarian Academy of Sciences;

e-mail: dstatulov@abv.bg

This publication is the result of a survey conducted within the project BG05M2OP001-1.001-0001 *Establishment and Development of "Heritage BG" Centre of Excellence* (Operational Program "Science and Education for Intelligent Growth", Priority Axis 1 "Research and Technological Development").
